

KESÄISILLÄ kertaus- ja tutustumismatkoilla kirjojen maailmassa osui katse tutussa kirjoituksessa nonparellilla painettuun noottiin, alaviitteeseen, jota en kai ollut ennen sen kummemmin tiedostanut. Nootti johti minut Pokkitörmän sisälle ja vähän pitemmällekin. . .

Vuonna 1868 painettiin Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran albumiin SUOMI./ Kirjoituksia isänmaallisista aineista./ Toinen Jaks./ 7. osa./ Muinaistiedustuksia Pohjanperiltä/ J.W. Calamnius'elta.

"Nämä tiedustukset ovat tehdyt moniaita vuosia sitten, parhaasta päästä vuonna 1862", sanoo kirjoittaja moi-teettomalla suomen kielellä. Laaja olikin se alue, jonka kirjoittaja oli kolunnut silmät ja korvat auki, kynä kädessä, muistaakseni Tornionjokisuulta Saloisiin, Iijokivartta Pudasjärvelle isoisänsä Gabriel C:n maisemiin, Oulujokivartta Muhokselle jne. Myös Oulussa ja Oulusta nuori maisteri Calamnius (s. 1838) tiedusti ja kertoi.

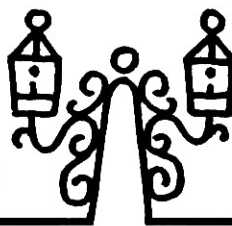
Muinaistutkija puhuu tietenkien Oulun linnasta ja Linnansaaresta. Oulun tiedot olivat ehkä myöhemmältä ajalta kuin 1862, sillä tiedustusten tämän osan alaviitteessä nro 1 kirjoittaja jo kertoo Oulujokisuun ensimmäisistä maantiesilloista: "Tekeillä oleva silta yli Oulujokea tulee kulkemaan Linnansaaren poikki. Kenties tuovat siihen tarpeelliset kaivamiset, jos kyllä ne vähän hävittävätkin, jotain ilmi".

* * *

EIPÄ syyttä Calamnius aja-

Panu

Muinaistieto Linnansaaren salakäytävästä

tellut Linnansaaressa suoritettavia kaivauksia, sillä arvattavasti hän tiesi, ettei kukaan ainakaan tiennyt sellaisista kaivauksista, joiden nimenomaisena tarkoituksena olisi ollut tuoda päivänvaloon jotain muinaisuutta valaisevaa. Kiven alla ne ovat olleet vielä meidänkin päivinämme! Mutta olivatko Snellmanit, Calamniukset ja Murmanit, JWC:n matkakumpani paikalla, kun Linnansaaren rantaa sitten kaivettiin ja ensimmäisen sillan saarenpuoleista pengertä pönkitettiin!

Calamniuksella saattoi olla mielessä aivan tietty asia, sillä lainaamani alaviite jatkuu näin: "Oulussa koulua käydessäni kuulin kerrottavan, että Linnansaaren ja Pokkitörmän välillä olisi maansisäinen käytävä, Merikosken alitse, mikä käytävä, ehkä hävinnyt, vielä olisi nähtävä."

Kuinkahan vanha onkaan sitkeähenkinen perimätieto Merikosken alitse saaren ja mantereen yhdistäneestä salakäytävästä! Isoisäni kävi Oulun koulua vain vähän ennen Johan Wiktorian, niin että arvailen jo hänen voineen hakea käytävän suuta, niin kuin sitten saman koulutalon kasvatteina hänen poikansa, pojanpoikansa ja pojanpojanpoikansa.

* * *

IIN rovastina 1866 kuolleen Carl Gabriel Calamniuksen Johan Wiktor oli Oulun koulussa 1844—54, mutta jatkoi Kuopion kinnaasissa, koska Oulusta ei siihen aikaan päässyt yliopistoon. Perimätietoa Oulun salakäytävästä olisi siis kerrottu ainakin 150 vuotta. Eikä siinä kyllin, sillä JWC:n maininta ei ole edes vanhin kirjaan pantu ja painettu. Vuonna 1737 julkaisemassaan latinankielisessä maisterin väitöskirjassaan De Vrbe Vloa eli suomeksi "Oulusta" tullinhoitajanpoika Johannes Snellmann kirjoittaa edellämmainitusta käytävästä näin:

"Ne, jotka koettavat tunkeutua yhä syvemmälle linnan alkujuriin, ovat olleet näkevinään jonkin maanalaisen holvin tai käytävän jälkiä. Tämä oli ollut aikoinaan kätkeyty ja salaisuuden säilyttämiseksi niin ahdas, ettei siinä kukaan voinut seisoa eikä istua, jollei samalla ryöminyt tai kumarassa kontannut. Nykyisin se, mikäli on tunnettua, on kokonaan hävinnyt. Mutta sota-aikana se auttoi ihmeellisellä tavalla pakolaisia ja niitä, jotka sitä tietä

pyrkivät vetäytymään piiloon itse kaupunkiin."

Näin Johanneksen myöhäsyntyisen kaukaisen sukulaisen, filtohtori Walter J. Snellmanin suomennoksen mukaan (PPML/1946), sillä enähän minä enää saisi noin paljon tulkua latinasta, vaikka käsissäni sattuikin olemaan kirjan aiharvinainen alkuperäiskappale.

Perimätieto on siis elänyt sukupolvesta toiseen vähintään vuodesta 1605 lähtien.

* * *

JÄLKEEN vuoden 1793 räjähdysten, jonka oli aiheuttanut salaman osuminen Linnansaaren ruutikellariin, olivat linnamme jäännökset saaneet rauhassa maatua. Sen, mitä oli jäljellä, pelasti vasta 1870-luvulla kuvernööri Otto Nyberg.

Johannes Snellman hukkuu 1737 lin satamassa. Hän oli silloin 26-vuotias. J.W. Calamnius oli onnekaampi, ainakin hän ehti myös paljon muuta kuin "tiedustuksensa". Kirjoituksensa ilmestyessä hän oli jo filosofian tohtori, kaunokirjailija ja yksi Kirjallisen Kuukauslehden perustajista ja toimittajista ja Pohjalais-Osakunnan kuraattori. Sittemmin hän luki papiksi ja päätyi Kuopion tuomio-rovastiksi. Hän oli myös valtiopäivillä pappissäädyssä. Kiinnostuksensa Ouluun hän säilytti monin tavoin, mutta eipä palannut tutkimaan sitä maansäistä käytävää!